

Flann O'Brien

U ptáků plavavých

Tato kniha se těší laskavé podpoře Nadace Český literární fond.

© The Estate of the late Evelyn O'Nolan

© A.M. Heath & Company

© Rubato, 2014

Translation © Martin Pokorný, 2014

ISBN 978-80-87705-13-1

Všechny postavy zpodobněné v této knize, první osobu singuláru nevyjímaje, jsou zcela smyšlené a nemají souvislost s nikým živým ani mrtvým.

Ἐξίσταται γὰρ πάντ' ἀπ' ἀλλήλων δίχα

Kapitola první

Vloživ si do úst množství chleba dostačující na třiminutový žvýkot, odpojil jsem schopnost smyslového vnímání, stáhl se do ústraní vlastního ducha a mé oči i obličej na sebe vzaly prázdný, zaměstnaný výraz. Přemítal jsem o svých soukromých literárních aktivitách. Kniha má jeden začátek a jeden konec, řekne se, ale s tím já nesouhlasil. Dobrá kniha může klidně mít tři naprosto odlišné začátky, spojené výhradně v prozřetelném duchu autora, a klidně může mít stokrát víc konců.

Ukázky tři samostatných začátků. První: Púka MacPhellimey z čeledi dáblíků seděl doma v chatrči uprostřed jedlového lesa, přemítal nad charakterem číslic a v duchu odděloval sudé od lichých. Seděl u svého diptychu, toť jest zavěšeného starobylého psacího stolu se dvěma křídly s povoskovanými vnitřními stranami. V hrubých prstech s dlouhými drápy si pohrával s dokonale oblou tabatěrkou a mezerou mezi zuby si popískoval prostou kavatinu. Byl to muž zdvořilý a za velkorysost, již osvědčil vůči své manželce, ženě z rodů Corriğanů z Carlowa, se mu dostalo rozmanitých poct.

Druhý začátek: Na vzhledu pana Johna Furriskeyho nebylo vůbec nic neobvyklého. Přesto ale měl jednu zvláštnost, na kterou se jen

vzácně natrefí: narodil se ve věku pětadvacítilet a přišel na svět plně obdařen vzpomínkami, leč bez osobní zkušenosti, která by je mohla objasnit. Chrup měl zformován náležitě, ale potřísněný tabákem, s plombami ve dvou stoličkách a hrozbou kazu v levém špičáku. Prokazoval obstojnou znalost fyziky, zahrnující i Boyleův zákon a paralelogram sil.

Třetí začátek: Finn MacCool byl hrdinou ze staroirských bájí. Ač nemoha ohromiti duchem, toť tělesnou konstitucí a vývinem vynikal přímo nedozírně. Stehna měl mohutná jak koňské břicho a zužovala se do lýtek mohutných jak břicho hřiběte. Jedna a způli setina sirotů snadno by mohla vrhat míč proti šíři jeho zad, postačivých na to, aby zarazila postup oddílu bojovníků horskou soutěskou.

Kouskem pojídané kúrky jsem si poranil zub v rohu čelisti. To mne přimělo znovu začít vnímat okolí.

Je to ostuda, pronesl strýc, že se studiu nevěnuješ s větší pilí. Pámbu to ví, že ty peníze, jež za tvoje vzdělání vydává, tvůj otec těžce vydřel. Řekni mi – otevřeš vůbec někdy knihu?

Zachmuřeně jsem si strýce prohlédl, an hroty vidličky připíchl kus vařené slaniny ke kusu chleba a celek vyzdvihl k rozevřenému ústí úst na znamení, že očekává odpověď.

Popis strýce: Brunátný v obličejí, s bodavýma očkama a kulaťoučkým břichem. Urostlý v ramenou a s dlouhýma komíhavýma rukama, díky nimž při chůzi připomíná opa. Dlouhý vous. Úředník 3. třídy u fy Guinness.

Ano, odpověděl jsem.

Vložil si špič vidličky dovnitř úst, zas nástroj vytáhl a neomaleně žvýkal.

Kvalita slániny užívané v domácnosti: Podřadná, libra za šilink a dvě pence.

Nu, jářku, pronesl, nikdy tě u toho nevidám. Ještě nikdy jsem tě neviděl se učit.

Studuji u sebe v pokoji, opáčil jsem.

Ať už jsem byl doma či venku, dveře svého pokoje jsem vždy udržoval zamčené. Mé přesuny to obestíralo jistým tajemstvím a umožňovalo mi to trávit nepříznivé dny celé v posteli, aniž bych přitom strýce vytrhl z předpokladu, že jsem se odebral na kolej a věnuji se studiím. Mé povaze vždy vyhovoval kontemplativní životní styl. Navykl jsem si po řadu hodin se protahovat na posteli, přemýšlet a kouřit. Jen výjimečně jsem se svlékal a můj laciný oblek nesl stopy tohoto svérázného užívání, ale zjistil jsem, že provedu-li před cestou ven svižný zásah drsným kartáčem, jeho stav to o něco vylepší, aniž by ovšem zcela rozptýlil zvláštní ložnicový pach, jenž na mé osobě ulpíval a často byl terčem humorných či jiných poznámek ze strany mých přátel a známých.

Ba, svůj pokoj sis náramně oblíbil, navázal strýce. Proč nepracuješ tady v salónu, kde máš inkoust i dobré police na knihy? Jářku, děláš kolem toho svého studování náramně tajnosti.

V pokoji mám klid i pohodlí a jsou tam knihy. Raději pracuji u sebe, řekl jsem.

Můj pokoj byl malý a s nevalným osvětlením, ale obsahoval většinu věcí, jež jsem pro svou existenci považoval za nezbytné: postel, židli (málokdy užívanou), stolec a stojan s lavorem. Stojan byl opatřen odkládací plochou, na níž jsem si srovnal řádku knih. Každý z porízených titulů byl všeobecně uznáván za nepostradatelný pro každého, kdo si chce osvojit náležitý cit pro ráz současného písemnictví, a má nevelká sbírka měla rozpětí od opusů pana Joyce až po široce sledovaná díla význačného anglického spisovatele pana A.

Huxleyho. V pokoji se též nacházelo několik předmětů z porcelánu, povahy spíše užitkové nežli ornamentální. Zrcadlo, před nímž jsem se vždy jednou za dva dny holil, bylo zasiláno bezplatně firmou pánů Watkinse, Jamesona a Pima a neslo krátký nápis poukazující k jedné chráněné značce piva; díky soustavnému cviku jsem mezi slova nápisu dokázal se značnou obratností vsouvat rysy své tváře. Krbová římsa podepírala čtyřicet svazků vázaných v jelenici, podávajících *Obecný přehled uměn a přírodních nauk*; vydalo je roku 1854 jedno respektované nakladatelství v Bathu, guineu za svazek. Svá léta nesly udatně a dobrotivé sítě poznání uchovaly ve svém nitru nedotčené a neporušené.

Já moc dobře vím, jak ty se u sebe v pokoji učíš, řekl strýc. Čert vem tohle studování, co provozuješ u sebe v pokoji.

Odmítl jsem to.

Ráz odmítnutí: Neartikulovaný, gestem.

Strýc vyzunkl zbytek čaje a postavil šálek s podšálkem doprostřed talíře na slatinu, aby tak dal najevo, že dojedl. Poté se pokřičoval, chvíli seděl a sykavě do úst nasával vzduch ve snaze odstranit pozůstatky jídla ze zátočin umělého chrupu. Nato stáhl rty a cosi polkl.

Chlapec v tvém věku, pronesl nakonec, který se vydá hříchu zahálčivosti – co se s ním ve jménu Božím stane, až jednou vyjde poměřit se se světem? Jářku, často doopravdy dumám, kam to ten svět spěje. Pověz mi, otevřel jsi vůbec někdy knihu?

Každodenně otevřu několik knih, odvětil jsem.

Starou bábu otevřeš, pronesl strýc. Já to dobře vím, co ty tam nahore u sebe hraješ za hru. Nejsem takový hlupák, jak vypadám, to ti zaručuju.

Vstal od stolu a vyšel do předsíně. Zpátky vyslal svůj hlas, který mne měl otravovat i v jeho nepřítomnosti.

Pověz mi prosím tě, vyžehlil jsi mi nedělní kalhoty?

Zapomněl jsem, řekl jsem.

Cože?

Zapomněl jsem, zařval jsem.

No tak to je pěkné, řekl, opravdu náramně pěkné. Na tvoje zapominání se dá spolehnout. Shlédni na nás, Panebože, a slituj se nad námi. Dneska znovu zapomeneš?

Ne, odpověděl jsem.

Když otevíral vstupní dveře, pronášel sám k sobě polohlasem: Bůh nás chraň!

Bouchnutí dveří mne zbavilo návalu hněvu. Dojedl jsem krmi a uchýlil se do svého pokoje, kde jsem nějaký čas postál u okna a pozoroval výjev, jež mi pouliční dění toho rána skýtalo. Ze staženého nebe hebce dopadal déšť. Zapálil jsem si cigaretu a pak z kapsy vyňal dopis, otevřel jej a četl.

List od V. Wrighta, Wyvern Cottage, Newmarket, hrabství Suffolk. V. Wright, sázkařův přítel. Drahý příteli a předplatiteli. Díky důvěře ve mně vložené se mohu blažit utěšujícím vědomím, že mí klienti mají sportovního ducha a neztrácejí odvahu, když se štěstí „zvrtné“. Bounty Queen byla opravdu ohromným zklamáním, i když nescházeli zastánci názoru, že s vítězi doběhla těsně současně, k čemuž se dostaneme záhy. Vezmeme-li v potaz, že z téže adresy rozesílám informace již od roku 1926, nutno uznat, že pro trochu smůly by mne nyní mohl opustit jen vyložený štouravec. Porazené jste měli, tak proč „nezabrat“ a neshrábnout balík za vítěze, které si teď zasloužíme. Dosti o minulosti, mluvmе o budoucnosti. Dostala se ke mně SENZAČNÍ ZPRÁVA, že z jistých stran naplánovali monumentální pecku s jistým zvířetem ponechaným

celý předechozí měsíc v ústraní. INFORMACE z těch PRAVÝCH MÍST udávají, že vsazeno bude nejméně 5000 £. Zmíněný oř bude do soutěže podstrčen v pravou chvíli s tím pravým mužem v sedle a naskytne se ZLATÁ PŘÍLEŽITOST každému, kdo dokáže konat pronto a svému příjemci sázek zařídí pamětihodné překvapení. Všem přátelům, kteří mi zašlou 6 šilinků a dvě ofrankované obálky s platnou adresou, představím tuto PĚTIHVĚZDIČKOVOU KOVANOU ŠANCI, díky níž si budeme moci vychutnat životní výhru a na všechnu smůlu spokojeně zapomenout. Až se tento kůň za úhlednou sumičku přežene přes cílovou čáru, budeme si připadat „v balíku“. Tohle bude moje vítězná šlupka na celý týden a staří přátelé se ujistí, že mé STRIKTNĚ OBČASNÉ DOPISY vždycky „nesou“. Jednejte neprodleně! Váš ve sportu i štěstí blízký V. Wright. Objednávka. Na adresu V. Wrighta, dostihového korespondenta, Wyvern Cottage, Newmarket, hrabství Suffolk. Příkládám poštovní příkaz na £ š. p. a obratem očekávám Vaši exkluzivní pětihvězdičkovou šanci na čtvrtek; slibuji tímto, že zašlu výhru odpovídající vkladu jeden šilink. Jméno. Adresa. Transakce se nesmějí účastnit nezletilí ani studenti. P. S. Co vám líčím, je spolehlivá pravda – nechte si ujít triumf. Váš Verney.

Opatrně jsem dopis vložil zpátky do kapsy na pravé hýždi, popošel k vliďně zvoucí konstrukci svého lože a spočinul na ní zády v zahálčivě vodorovné poloze. S mírným zaboláním v pravém ječném zrnku jsem zavřel oči a uchýlil se do svrchovaně svobodné říše ducha. V mém mozkovém mechanismu po nějaký čas panovala naprostá tma a nehybnost. V bodě, kde se má oční víčka dotýkala, se slabě rýsoval jasný čtverec okna. Jedna kniha, jeden začátek – toť princip, s nímž nemohu souhlasit. Po chvíli přede mne ze stínu předstoupil staroirský hrdina Finn MacCool, mocnokýtný, těžkovičný Finn, schopný strávit dožínkové ráno ve spolku opáсанých divčín v šachové hře vpravdě spleťtí.

Úryvek z mého strojopisu s popisem Finna MacCoola a jeho lidu aneb humorná či kvazihumorná výprava do starověkých bájí: Z hudeb, jež kdýže slyšány, poptal se Conán, kterát bylaž kdy nejlibější?

Povímť, nato Finn. Když sedm družin mých válečníků seskupí se v planině a chladný hlučný zahálčivý vítr projde mezi nimi, toť nesmírně mi libé. Odezva ran stojek pohárů o tabule v mých síních, toť tak libé. Mámt rád křik racků i pospolné švitoření jeřábů. Mámt rád řev příboje v Tralee, písně tří synů Meadhrových a Mac Lughaidhův pisk. Taktéž mi potěchou zvolání mužů při loučení, květnové kukotání. Libě slyšám chrochtot v Maġh Eithne, troubení jelenů v Cearē, pláč kolouchů v Derrynishi. Tichý klokot vodních sýců v Lochbaře nad život sladší mi též. Těší mne tlukot křídel v tmavých zvonících, výkřiky samodruhých krav, šplíchet pstruhů na jezerní tváři. Též nárek vydřích mládat zvečera mezi kopřivami, skřehotání sojčat za hradbou srdce mi potěší. Přítelem mi je čejka, kavčí mládě s červenou šjí, v poli pastináku chřástal, čejka bahňák, sýkora lahvounka, lyska z blat, alka nožek kropenatých, horská čejka, terej z moherských útesů, potulný racek družný k oráčům, sýc z proutí s dlouhými slechy, súvička z Wicklow, kavče kosého zobanu, sýkora s kápí, vodní čejka, krkavec, bahenní písklík s ploutvím ocasem, džbáněk plný, mrchožrout mořský, papoušek se zelenými víčky na očích, hnědává bahenní jiříčka, přímořský střízlík, v pšence chřástal s ocáskem holubice, kropenatá kavka, slípka z galwayských kopců, čejka městská. Libým skučením je soupor řeky s mořem. Milý k naslouchání švehol tvorů s rudou náprsenkou v krutém mraze a halekání loveckých psů z dáli v skrytu mlh. Pláč raněné vydry v černém doupěti nad struny harfice sladší. Není muk tak trudných jako upoután a zavřen být kdes v tmavé díře bez jídla a hudby, bez možnosti házet zlato pěvcům. Být připoután v noci v temné jámě, sám a bez šachů – strašlivý to osud! Vlidný

pro můj sluch jest náhlý hlas skrytého kosa, ryk splašené klisny, hlomoz kanců polapených ve sněhu.

Nuž vyprávěj dál, pravil Conán.

Járku, nepovím, pravil Finn.

Nato povstal zvyše stromu ztepilého, a strívka sobolí, jež spínala suknicí z travních plátů s lemem kazajky ze zřaseného barchetu, zaklinkala v libé rozpravě. V ohromnou výš stál. Šíji měl jak kmenec dubiska, uzlovitou, vršky svalů a karbunkly propletených šlach spjatou, to k dobrému hodování, s pěvci soutěžení. Hruď měl širší nežli rozpal náprav vozových, hned ven, hned zas do vnitřku se dmula a od brady k pupíku ji zarůstala luka chlapských chlupísek, vrstvami pevného masiska položená, to aby kosti líp mu kryla a podobu dvojenců jeho zrobila. Paže měl jak krky dravé zvěře, nadité náhrny šlašosvalů i krvocév, toť by na harfu hrál, šouloval, s pěvci si notoval. Stehen měl obou na tloušť koňských břich, ana zvolna se zužující v lýtka z tlušti hřiběte, síti cév zelených potažených. Tříkráte pět desíti sirot mohlo by mu o zad šir míčem odrážeti: stačila ta záda zšíře průchod vojáků soutěskou zastaviti.

Jsem co kůra ošlehaná, pravil Finn,

jsem co psisko rvavých tlap.

Jsem co jelen rychlonohý,

jsem co strom ve vichru bouře.

Jsem mlýnec větrný,

jsem v hradbě průrva.

Do sedla trávové suknicí do rozparku vpleteno bylo zelené kouzlo horských cibuliček ze Slieve an Iarainn zprostřed Erinu, neboť právě tam on se svým lidem po část roku lovil, kýty černých kanců kopím protínal, hnízda vybíral, z nor zvěř vyháněl, mizel v mlze nad

struhou, usedal s Fergusem na zelené kopce a sledoval chlapce, jak si házou míčem.

Na zádech kazamíru střívký sšité kamizoly ztřísněn byl temnou tuší kelné trnky a chlupné srstky i mnohačetných borůvek z jam z východu Erinu, neb právě tam on se svým lidem vždy část roku trávil, ženštiny štědré vzýval a vyplenil, rychlá kopí na starého paroháče v Slieve Gullianu vrhal, kance v houští chytal, do moudrých rozprav s pytlotrakými brehony se pouštěl.

Kolena a lýtka jeho, lanovím z ovsá a stébel thomondských řatá a zrytá, špinil trus a šmouhy všech odstínů a barev, ztuhlé pod cáky medoviny a cinty metheglínu a vším kapáním a slintáním z jeho medheru, neb bylo Finnu zvykem noc co noc popíjet s jeho lidem.

Jsem prs mladé panovnice, pravil Finn,
jsem před dešti došek.

Jsem tmavá hradba proti netopýrům.

Jsem boltec muže z Connachtu.

Jsem struna harfy.

Jsem komár.

Nos jeho bělostné siré líce byl jak mys sirých moří, zvyše on zvící desíti válečníků, na muži muž, a zšíři stře zvící Erinu. Přítomné jiny v nosním úpatí zhloubi a zšíře přistřešit mohly dvacítku mužstva v zbroji i se stády beranů a kličkami holoubátek a četným zástupem ollavů a bardů se svazky zákona a svitky veršovými, s hrníčky s mastní a s věděrky z alabastru s oleji a mazy.

Vyprávěj dál, pravil Diarmuid Donn, pro Boží lásku.

Kdo je to? pravil Finn.

Toť Diarmuid Donn, pravil Conán, on a nejiny, Diarmuid O'Di-veney z Ui bhFailghe a z Cruachna Conalath na západě Erinu, toť Snědý Dermot z Galway.

Járku, nepovím, pravil Finn.

Ústa jeho bělostné siré líce měla katastrální míry zšíře Erinu, ohraněna rudou hradbou rtů a nezřetně zabydlena bdělým vojštěm chrupišťe žlutého jak med, zub co zub velký jako polní snop, a v temné dutině každého zubu přibýdli bylo pro psa v sedu drsné srsti či pro jezevce kopím profatého. Nad jednokaždým zrakem v hlavě jeho ochlupí se výšilo jak mladý háj a jednokaždá bulva zbarvena jak masakr vojště ve sněžích. Nad zrakem plihlo víko barvy zralých sýrů, velké jak plachty v přístavu z podvečera, tkaniva dostít, že bys pokryl Erin.

Libý je tvůj hlas, pravil Caolcrodhha Mac Morna, bratr libohlasého libozubého Golla ze Sliabh Riabhachu a Brosnacha Bldhmy, vyprávěj, jaké povahy je Finnův lid.

Kdo je to? pravil Finn.

Toť Caolcrodhha Mac Morna ze Slibh Riabhachu, pravil Conán, toť Calcroe MacMorney z Baltinglassu.

Povím, pravil. Dokud muž nezavršil dvacítí svazků básnických, není přijat, neb strádá v básnictví, leč zapuzen. Není nikdo vzat, dokud se černá díra ve světě nevyhloubí z podvakraťe hloubi výše k ramenou a on tam vsazen, že jen v hůru hledí hlavou osamělou a nemá než štít a proutek lískový. Pak po něm devět válečníků kopí svá mrští, spolně a nerozborně. Jestli je tím za štítem provrtán nebo zabit v leb, toť není přijat, neb strádá co do štítu obratnosti. Není nikdo vzat, dokud ho muži válečníci neprotáhnou lesy Erinu s vlasy volnovlajícími pro haluze a bodláči. Pokud mu změt vlasy zcuchá či vytrhá, jak ovčí vlnu trhá hloh, toť není přijat, leč polapen a tat. Když v plném běhu ruka se s mečem zatřese, pod nohou větvička zalupá, toť není vzat. U ramen musí větve přeskočit, u kolen musí větve podplazit. S očními víčky zdola přišitými ho Finnův lid protáhne blaty a bařinami Erinu s párem smrdutých štětinatých vepřů, v kozelci svázaných, hluboce dřímajících, v sedáku kařat zastrče-

ných. Jestli v močál klesne nebo vepře potratí, k Finnovu národu není vzat. Pět dní necht sedí na vršku studeného kopce s parožím dvanáctěráka zezadu nastrčeným, bez jídla, bez hudby, bez šachů. Jestli vzkřikne, trávu požvýká aneb ustane v stálém kouzelných veršů a libé irštiny předříkání, toť není vzat, je poraněn. Když má vojště v patách, musí kopí do světa zaraziti a za ním se schovati, v úzké té skrýši docela zmizeti, či není vzat, neb strádá v kouzelnictví. Též se musí za větývkou schovat, za uschlým lístkem, pod rudým kamínkem, anebo v plném chvatu zmizet do sedáku vlastních kařat, aniž by změnil směr, v tempu polevil či bojovníky Erinu si pohněval. Dva siroty musí přenést v hnízdě podpaždí přes celý Erin a v sedáku kařat šestici válečníků v plné zbroji. Potratí-li válečníka neb jen jedno modré kopí, není vzat. Sto kusů skotu musí moudře si po těle rozmístiti a Erin tak prochoditi, půlku v podpaždí, půlku pod kařaty, a ústa mu nesmí ustati v libých veršů recitaci. Tisíc beranů musí po gaticích rozestrkat a erinské muže si nepohněvat, jinak nezná ho Finn. Tučnou krávu hbitě podojí a vědro i krávu dvacet roků nosí v sedáku kařat. Když ho erinští válečníci na voze honí, musí sesednout z koně, koně i vozík si do kařat strčit a schovat se za kopí do země rovně zapíchnuté. Jestli ty věci nedokáže, nechce znát ho Finn. Ale jestli je všechny obratně vykoná, je z Finnova lidu.

Jaké má přednosti Finnův lid? otázal se Liagan Luaimneach O Luachair Dheaghaidh.

Kdo je to? pravil Finn.

Toť Liagan Luaimneach O Luachair Dheaghaidh, pravil Conán, třetí ze tří bratranceů z Cnoc Sneachty, Lağan Lumley O'Lowther-Day z Elphin Begu.

Tři věci povím a více nic, pravil Finn. Já sám беру moudrost z cumláni palce, jiný (ač sám to neví) svede porazit vojsko, když naň přes prsty se koukne, a další chorého válečníka vyléčí podle kouře, který z domu, kde chorý je, uniká.

Podivuhodné, co pravíš, pravil Conán, a já to vím. Vyprávěj nám dál o slavnosti v Bricriú.

Nemohu, nesvedu to, pravil Finn.

Tak příběh o býkovi z Cooley.

Nemám to, pravil Finn, nesvedu to.

Tak příběh Giolly Deacara a jeho staříckého koně, pravil Gearr mac Aonchearda.

Kdo je to? pravil Finn.

Járku, toť Gearr mac Aonchearda, pravil Conán, prostřední z tří bratří z Cruach Conite, Gar MacEncarty O'Hussey z Phillipstownu.

Nesvedu to, pravil Finn.

Vyprávěj tedy, pro lásku Boží, pravil Conán, příběh zakletého půlkruhu vrb či podej bardské zvěsti o rozmišce v Allenu.

Nemám to, nedržím to, neznám to, pravil Finn. Namoutěkutě, nesvedu to.

No tak teda, pravil Conán, ten příběh o buranovi v tmavohnědém kabátě.

Hrubé to je k vyprávění, pravil Finn, a ať to svedu, jářku věru, nepovím to. Je to lživé a nepoctivé vyprávění, kde se líčí, jak Finn mluvil úlisně a smírně k neznámému, který přišel a chtěl moc a daň a držbu v tomto království a říkal, že vrhne smrt a porobu za jediný den na nás všechny, jestli se nesplní to, co chce. Ba věru, nikdy jsem neslyšel (ani jsem nikdy neviděl), že by do Erinu kdo dorazil se skutkem tak povýšeným a nenašel by muže sobě rovného. Kdo kdy slyšel Finna lísat se k cizincům, Finna rychlého jak vítr, Finna nad Boha udatného? Kdo kdy viděl muže Finnu podobného, někoho ve světě jemu rovného, Finnu, jenž by se s Bohem mohl měřit ve vrhu koulí, zápase na žíněnce, honění prasat, v medové rozpravě libou irštinou s klenoty a zlatem pro pěvce, v naslouchání dálným zvukům harf v černé díře za stmívání? Kde je kdo mezi živými, že by se Finnu vyrovnal ve výrobě chutných sýrů, v trefě

na housera, v čarovném palce cucání, v holení kančích štětín či ve vypouštění dlouhoběhých ohařů ze zlatého řemene v plném úprku, Finnu jemných prstů, Finnu jak žito žlutavému, Finnu, jenž by dokázal přenést z Almhy do Slieve Luachry ozbrojené vojsťe v břicháči svých katat.

Dobře povězeno, pravil Conán.

Kdo je to? pravil Finn.

Já to jsem, pravil Conán.

Vpravdě ti to věřím, řekl Finn.

Tak vypravuj dále.

Jsem Ulsteřan, jsem Connachtan, jsem Řek, pravil Finn,
jsem Cuchulainn, jsem Patrik.

Jsem Kočohlav Carbery, jsem Goll.

Jsem vlastní otec a vlastní syn.

Jsem každý bohatýr od rozpuku času.

Libý je tvůj hlas, pravil Conán.

Není divu, řekl Finn, že je Finn beze cti v hrudi své za knihy svazek modravý, Finn, ježž krutě kroutí a nutí a mučí, jen aby vyprávěč stkal do knihy svou síť. Kdo nežli poeta knihotvorný by Finna Bohu rovného znectil pro báchoruku ve slovech rozcapenou? Kdož by smyslel nechat světee Ceallacha odnést čtyřmi akolyty, an sláb a huben z postu letničního, na prknovi v starém člunu uložený, přes noc v dutém dubu skryt a zrána bez milosti porubán, co mrtvolu svrasklou vlk pak rozervá a havran s šedou kápí a Luňák z Cluain-Eo? Kdož by smyslel děti krále, o těla svá obrané, v bělostné labutě proměnit, že do dvou moří Erinu poplavou přes sněh a mrazoděšť bez pěvců a šachů, bez jazyků v ústech k libému irštiny předříkání, tlusté bílé dívčí nohy v brka proměnit a její tělo vejci ostudnými zatěžkat? Kdož by smyslel šilenství děsivé Sweenymu na hlavu po-

ložít, a toť pro vraždu kněžíka od letnic vyhublého, do stromů ho vrazit, an vprostředku tisu hřaduje, a ani proutek neochrání hlavu praštěnou vprostřed vlhka zim, do morku zmořen bez úsluhy ženských a bez hry harfice, ku krmi jen pastvu jelení a zelené listoví? Kdo jiný nežli vyprávěč? Jářku, tak to jest, že musí od poetů hanbu nésti muži Erinu a znectěn Finn, a uhádnout se nedá, jak je blízko hanba nebo smrti rmut či chvíle, kdy co labuť poplujou, co koník poklušou, co jelen zařídí, co žába zakváčou nebo ranami na hřbetě se zhnisají.

Pravdu díš, řekl Conán.

Konec předchozího oddílu.

Životopisná reminiscence, část první: Bylo to jen pár měsíců před sepsáním předchozího oddílu, co jsem poprvé zakusil účín opojných nápojů a jejich prazvláštní trávicí chemie. Za letního večera jsem se ubíral přes Stephen's Green za hovoru s jistým Kellym, v dané době studentem, předtím příslušníkem rolnictva a nyní vojínem v královských ozbrojených silách. Dotyčný se v běžném hovoru nutkavě oddával neslušnému výrazivu a vytrvalému uplivování, takže po cestě přes park třísnil záhony hlenitou usazeninou, kterou s tlumeným zachroptěním odtrhával od vnitřní stěny své průdušnice. V některých ohledech to byl muž prostý a hrubý, leč prostý zlovolnosti i škodolibosti. Zamýšlel nastoupit ku studiím medicíny, leč nejméně v jednom případě neuspokojil nároky fakultního zkušebního komitétu pověřeného správou příjmu nových uchazečů. Navrhl, abychom ve veřejném pohostinství „U Grogána“ popili jistý počet „žejdliků“, to jest pintových měr tmavého svrchně kvašeného piva typu porter. Bezděčný tón jeho výzvy mi byl zdrojem značné potěchy a já odtušil, že by nám to jistě neuškodilo, takto vyjádřiv svůj upřímný souhlas řečnickou figurou.

Název figury: Litotés (aneb meiósis).

Otočil se ke mně s žertovně zkroušeným výrazem v obličejí a na své mozolnaté dlani mi k prohlídce předložil penci a šestipenci.

Mám žizeň, řekl. Mám sedm penci. Takže zaplatím pintu.

Ihned jsem v tom rozeznal nepřímé sdělení, že si své pivo mám hradit sám.

Tvůj sylogismus je chybný, prohodil jsem vtipně, protože obě jeho premisy jsou lokální.

Jo, lokál, přesně tak to myslím, odpověděl a prudce si odplivl. Pochopil jsem, že můj bonmot ušel jeho pozornosti, a diskrétně jej uložil do pokladnice své mysli.

Usedli jsme U Grogána, vybledlé kabáty elegantně zvlněné, do klubovek v salónku dekorovaném svislými příčlemi a já odevzdal částku jednoho šilinku a dvou penci muži, jenž nám oplátkou zdvořile přinesl dvě sklenice tmavého piva v objemu britské královské pinty. Sklenice jsem poposunul před sebe a svého druhu a zadumal se nad vznešeným významem chvíle. Poprvé mi bylo ochutnatí piva. Bezpočtu lidí, s nimiž jsem za život rozprávěl, mi vyložilo, že alkoholické nápoje a opojné látky vůbec mají nepříznivý účín na smysly i tělo a že všechny, kdo si v mládí na toxické stimulanty navyknou, čeká zbědovaný život a smrt co tečka opilcova pádu, an ostudně dodýchává, zhroucen pod schody, v kalužině krve a zvratků. Šumivý nápoj jménem tonik mi byl vychválen bratrem-laikem co jedinečný prostředek k uhašení žízně. Význam celé otázky mi zřetelně vstúpila učebnice, již jsem četl co dvanáctiletý.

Výňatek z Čítanky krásného písemnictví pro vyšší školní třídy, sestavené sborem Irských křesťanských bratří: A v květech, které trpytnou čiší halí, zlých zmíjí hnízdo s sykotem se válí. – Prior. Co je alkohol? Všechny lékařské autority nás shodně učí, že to je

dvojnásobný jed, podněcující a omamující zároveň, tedy iritant i narkotikum. Jakožto iritant rozrušuje mozek, zrychluje srdeční tep, navozuje otravu a vyvolává rozklad tělesných tkání. Jakožto narkotikum postihuje především nervovou soustavu, kdy otupuje vnímavost mozku, míchy i nervů, a je-li požit v příslušném množství, způsobuje smrt. Přijetí alkoholu do organismu uvaluje na nej-různější orgány a především plíce mimořádnou zátěž. Přetížené plíce degenerují, a právě proto mnoho alkoholiků trpí zvláštním druhem souchotin, nazývaným alkoholická fthisis – a žel, najdeme v našich nemocnicích dlouhou řadu nebohých obětí, jež na lůžku čekají na pozvolný, ale neodvratný příchod uspíšené smrti. Je spolehlivě prokázáno, že alkohol sílu nejen nedodává, ale přímo ji ubírá. Rozvolňuje svaly, vykonavatele pohybu, které tak ztrácejí na síle. Po tomto rozvolnění svalů začasť následuje kompletní tělesná paralýza, kdy pití odpojilo celou nervovou soustavu a ta, takto odpojena, ponechává tělo podobno lodi bez plachet a lan, nehybné a neovladatelné. Alkohol může najít vhodné užití ve světě medicíny, v jehož mezích by měl setrvat; jakmile se ale někdo stane jeho obětí, je mu strašlivým a nelítostným pánem a dotyčný se ocitá v onom děsném stavu, kdy veškerá síla vůle vymizí a on se mění v bezmocného imbecila, střídavě trýzněného mukami svědomí a zoufalstvím. Konec předchozího oddílu.

Na druhou stranu mne však mladí muži s ustáleným návykem dobrovolně se podvolovat vlivu alkoholu mnohdy překvapovali líčením svých prazvláštních dobrodružství. Snad je jejich mysl rozrušena alkoholem, přemítal jsem, leč jeví se být rozrušena příjemně. Jediným uspokojivým prostředkem, jak rozhodnout mé pochyby, se mi proto jevila osobní zkušenost. Vědom si prvenství té chvíle, mlčky jsem před pozdvižením sklenice ohmatával její rukojeť. V povznesené náladě jsem se podrobil vnitřní zpovědi.

Povaha spovědi: Kdo jsou mí braši budoucí a kde noci bujně prohýřené? Jakou lehkou krmí posilněni, doušky attického vína osvěženi, povstaneme ku slyšání loutny libě rozzvucené či hlasu, an pěvá tóny nesmrtné či nápěv tuskánský? Jaká to honba? Jaké bubínky a flauty? Jaké vytržení?

Na tvoje zdraví, řekl Kelly.

Mnoho zdaru, řekl jsem.

Pivo chutnalo nakysle, ale bylo husté a vlévalo sílu. Kelly ze sebe vydal protáhlý zvuk, jako by z útroh vypouštěl vzduch.

Pohlédl jsem na něj koutkem oka a řekl:

Dobrou pintu nic nepřetrumfne.

Nahrabil se ke mně a s vážným výrazem ke mně naklonil obličej.

Tak to teda poslyš, co já ti teď řeknu, pronesl zkřivenými ústy, pinta tmavého je tvůj nejlepší kamarád.

I přes tento chvalozpěv jsem ale záhy zjistil, že standardní porter vykazuje neuspokojivý poměr celkové hmotnosti vůči podílu alkoholu, a oblíbil jsem si proto lahvový stout. Tento nápoj pak dodnes uchovávám ve svrchované oblíbě i přesto, že u mne vyšší počet lahví mnohdy vyvolal bolestivé a smysly otupující zvracení.

Jednoho dne v říjnu, zanechav na podlaze veřejného pohostinství v Parnell Street galon nestráveného porteru, jsem se zvečera odebral domů, se značnými obtížemi se uložil a na loži pak s výmluvou na nachlazení setrval po tři dny. Oblek jsem byl nucen vecpat pod matraci, neboť odpuzoval nejméně dvě z pěti smyslů a poskytoval pro mou chorobu vysvětlení odlišné od předloženého.

Dvě smyslů právě zmíněných: Zrak, čich.

Třetího dne navečer mne v pokojíku navštívil přítel jménem Brinsley a s sebou měl rozmanité knihy a listiny. Postěžoval jsem si na

své zdraví a od něj se oplátkou dozvěděl, že nastalé počasí nesvědčí zotavujícím se nemocným. ... Podotkl, že to v místnosti divně páchne.

Popis mého přítele: Hubený, tmavovlasý, váhavý; ducha skrnělého; se sklonem k úsečnému, epigramatickému vyjadřování; chabých prsou a pobledlý.

Rozzel jsem svou průdušnici a vydal zvuk hrubě se přičící zvyklostem slušné společnosti.

Je mi hrozně, řekl jsem.

Krista ty seš mačor, řekl on.

Byl jsem v Parnell Street, řekl jsem, s Přisavkou Wardem a popíjeli jsme. No a nevím, co se stalo, ale já začal blejt a blil a blil, až jsem myslel, že mi vypadnou oči z důlků. Zřídil jsem si oblek. Blil jsem, až jsem blil jen vzduch.

Dovopravdy? řekl Brinsley.

Tak mě poslouvej, řekl jsem.

Opřel jsem se v posteli o loket a nadzdvihl se.

Vykládal jsem Přisavkovi, řekl jsem, o Bohu a bůhví ještě o čem a najednou mám pocit, jako bych měl v žaludku chlapa a on chtěl ven. A moment nato mi už Přisavka drží hlavu a já to ze sebe leju jak kujón. Panebože na nebi...

Na ta slova se Brinsley krátce zasmál.

Myslel jsem, že mi pajšl kydl na podlahu, řekl jsem. Tak klid, jen klid, vykládá Přisavka, ulevíš si a bude ti líp. Že prej líp? Vůbec nevím, jak jsem se dostal domů.

No, ale jsi tu, na to Brinsley.

Povolil jsem loket a dopadl na lože, jakoby vyčerpaný vynaloženým úsilím. Okolnosti mne nutily užít sociolektu nižších a pracujících vrstev. Skryt pod příkrývkou jsem si maně

píchal tužkou do pupíku. Brinsley stál u okna a pochechtával se.

Charakter pochechtávání: Tlumené, soukromé, obrácené ven.

Čemu se směješ? řekl jsem.

Tobě a té tvé knize a tvému pivu, odpověděl.

Čets to o tom Finnovi, řekl jsem, jak jsem ti to dával?

No jasně, řekl, to byla bžunda. To bylo vtipný jak čuně.

Tato slova chvály mne potěšila. Finn, Bohu roven. Brinsley se otočil od okna a požádal mě o cigaretu. Vytáhl jsem z úst „špačka“ čili cigaretu způli již vykouřenou a ukázal mu ho na dlaní.

Víc nemám, pronesl jsem s cíleným patosem.

Krista ty seš maĝor, řekl on.

Nato z vlastní kapsy vyňal krabičku s obsahem dvaceti kusů a oběma nám zapálil.

Jsou dva způsoby, jak přijít k penězům, řekl: dát knihu k sazbě nebo přijmout sázky do knihy.

Ta poznámka nás podnítila k rozhovoru o literatuře: o významných autorech, živých i mrtvých, o povaze moderní poezie, o požadavcích nakladatelů a o nutnosti neustále se zaobírat literární činností soukromé či rekreační povahy. Mou zšerelou komůrkou duněly údery vybroušených slov a jména velkých ruských mistrů, artikulovaných s úzkostlivou péčí. Zaznívaly bonmoty, jež ke svému porozumění vyžadují znalost francouzštiny užívané v epoše středověku. Zmíněna byla i psychoanalýza, ač tónem spíše odlehčeným. Přednesl jsem poté, spontánně a bez vyžádání, výklad k vlastnímu dílu, umožňující pochopit jeho estetiku, jeho vnitřního ducha, jeho myšlenkovou skladbu, jeho žal i jeho radování, jeho temnotu, jeho prosluněný jas.

Povaha poskytnutého výkladu: Ač jsou – tak pravil výklad – román i drama příjemnou zábavou ducha, zaostává román za dramatem nedostatkem vnějších náležitostí iluze, vinou čehož čtenáře často oklamává velmi chatrnými úskoky a nutí ho prožívat skutečný zájem o osudy toliko iluzivních postav. Zatímco konzumentem dramatu jsou početné masy a děje se tak způsobem zdraví prospěšným na veřejných místech tomu určených, román se podává individuálně a v soukromí. V rukou autora bez skrupulí se román může stát despotou. Na dotaz bylo upřesněno, že vpravdě vyhovující román by měl představovat očividný švindl, vůči němuž má čtenář možnost dle libosti regulovat míru důvěřivosti. Nutit postavy k jednotvárné dobrotě či proradnosti, chudobě či bohatství je nedemokratické: každá postava by měla mít právo na soukromý život, sebeurčení a slušnou životní úroveň. To jim dodá sebeúcty, vnitřní uspokojení a ochotnější úslužnost. Tvrdit, že to povede k chaosu, je omyl. Postavy by měly být stejně zaměnitelné jako jedna kniha s druhou. Kompletní archiv dosavadního písemnictví bychom měli chápat jako jakýsi limbus, z něhož mohou uvážliví autoři volně dle potřeby brát postavy a nové naopak vytvářet jedině tehdy, pokud se jim nepodaří najít vhodnou již existující loutku. Moderní román by měl být z valné části lexikonem. Většina spisovatelů tráví čas vyslovováním něčeho již vysloveného – obvykle vysloveného mnohem lépe. Hojně reference k již daným textům by čtenáře okamžitě obeznámily s povahou každé postavy, odstranily by potřebu zdlohavých popisů a všem šarlatánům, hochštaplerům, podvodníkům a nevzdělančům by efektivně zabránilo vměšovat se do moderní literatury. Konec výkladu.

Láry fáry, řekl Brinsley.

Já ale zpod knihy, jež mi ležela u boku, vyňal strojový čistopis a objasnil mu své literární záměry dosti dopodrobna, tu čta a tu rozprávěje, mimeticky i diegeticky.